

УДК378.147.01

ПРОБЛЕМА РОЗВИТКУ КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ У СТУДЕНТІВ-МЕДИКІВ

I. В. Корда, С. М. Геряк, Н. В. Петренко, І. Я. Кузів

*ДВНЗ “Тернопільський державний медичний
університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України”*

THE PROBLEM OF DEVELOPING CRITICAL THINKING IN MEDICAL STUDENTS

I. V. Korda, S. M. Heryak, N. V. Petrenko, I. Ya. Kuziv

*SHEI “Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky
of MPH of Ukraine”*

У статті розглядаються питання розвитку критичного мислення в процесі організації навчального процесу студентів-медиків.

The article presents the development of critical thinking in the organization of the educational process of medical students.

Вступ. Серед здібностей та вмінь, які вузи покликані формувати у майбутніх лікарів, за своїм значенням вирізняється здатність до критичного мислення. У наші дні, щоб бути зрілою, духовно-моральною особистістю та професіоналом, відповідальним за результати своєї праці, відстоювати власні позиції, виявляти мудрість і не потрапляти в прикре становище в складних професійних ситуаціях, треба дуже глибоко усвідомлювати та повністю розуміти, що ж це таке – критичне мислення. Слід знати, які інструментарії, механізми та технології необхідні в забезпеченні процесів розвитку критичного мислення студентської молоді в системі професійної освіти.

Основна частина. Критичне мислення виникає на етапі підведення підсумків, оцінки процесу і результату навчальної діяльності, тобто на етапі діагностики процесу виконання завдання, вирішення завдання, оцінки результатів діяльності або поведінки, підтвердження висновків, пошуку найбільш раціонального методу вирішення проблеми, завдання. Вже на самому першому етапі проблемного навчання – етапі аналізу проблемної ситуації і формулювання діагнозу вкрай важливими є критика, самокритика та самооцінка.

Реалізація критичного мислення, і, отже, його формування певною мірою можлива на всіх етапах навчання, скрізь, де існує альтернатива – при аналізі проблемної ситуації (аналіз вимагає критичного став-

лення). Різними можуть бути і методи формулювання проблеми, тобто може бути вибір.

Найбільша присутність критичного мислення може бути при висуненні початкового діагнозу, оскільки воно пов'язане з доказом і спростуванням, з твердженням та запереченням.

Критичне мислення інтегровано в кожен з інших видів мислення, впливає на їх логіку, якість, цілісність, взаємозв'язок: служить сполучною ланкою між усіма типами та видами мислення, поведінки; є одним з елементів менталітету індивіда, соціуму, суспільства.

Критичність розуму вкрай необхідна у всіх ланках процесу навчання студентів-медиків, бо всюди потрібен аналіз, порівняння, узагальнення і заперечення. Без критичної оцінки завдання, проблеми неможливо висунення припущень, гіпотез. Тут є місце для сумнівів, а, отже, і для критичного підходу.

Наприклад, при постановці початкового діагнозу ми не завжди знаємо, чи правильний він і тому ставимо умови: “діагноз правильний, якщо ...”. Критичне мислення вже розпочинається на етапі підтвердження діагнозу або його спростування (це і є власне процес вирішення проблеми).

Проблемно-пошукові методи навчання будуються так, щоб студенти могли повністю і свідомо зосередитися на поліпшенні своїх розумових здібностей і розширити сферу застосування отриманих навичок. Навчання критичного мислення має включати в себе

© I. В. Корда, С. М. Геряк, Н. В. Петренко, І. Я. Кузів

роботу з достатньою кількістю хворих або ж з великою кількістю реальних життєвих ситуаційних задач у забезпеченні навчального процесу.

Збираючи дані, аналізуючи тести, зіставляючи альтернативні точки зору і використовуючи можливості обговорення, студенти шукають та знаходять відповіді на свої запитання, тобто критичне мислення є “особливим видом розумової діяльності, що дозволяє людині винести здорове судження про запропоновану йому точку зору або модель поведінки”.

Студенти, які володіють навиками критичного мислення, знаходять власне рішення проблеми і підкріплюють це рішення розумними, обґрунтованими доказами. Вони також усвідомлюють, що можливі інші вирішення тієї ж проблеми, і намагаються довести, що вибраний ними діагноз та метод лікування є логічнішим та раціональнішим рішенням від інших. Так, Р. Х. Енніс визначає критичне мислення як “прийняття обміркованих рішень про те, як слід чинити і в що вірити”.

Не можна розвинути в собі критичне мислення як особливу інтелектуальну здатність. Коли студент до чогось критично ставиться, то для цього мобілізує весь свій інтелектуальний потенціал, весь свій досвід, всі свої знання. Тому якщо людина бажає розвинути в собі здатність критично мислити, то вона повинна розвивати і організовувати весь свій інтелект повною мірою.

Слід пам'ятати, що критичне мислення – це різновид рефлексивного мислення. Тому видається очевидним, що критично мислити людина почала з найперших кроків, коли усвідомила себе особистістю, коли стала носієм і творцем своєї культури. Розвивалися здатності особистості до рефлексії – росла і її здатність до критичного мислення.

Мислення з усвідомленою рефлексією – це і є мислення XXI століття. Знання предмета, з яким працюєш, дуже добре допомагає у досягненні мети. Слід

всім – і викладачам, і студентам – усвідомити: шлях до розвитку здатності критично мислити пролягає через розуміння того, що є мисленням взагалі. Пізнавальну сутність мислення вивчає спеціальна наука – когнітологія. Організуючи професійну підготовку фахівців-медиків і розвиваючи їх особистісні якості, педагогам необхідно використовувати принципи положення когнітології при освоєнні змістовних основ розвитку критичного мислення.

Критичне мислення – це своєрідний інтелектуальний фільтр, який допоможе студентові уникнути спотвореного сприйняття інформації і запобігти помилкам. Щоб бути впевненим, чи завжди він працює правильно, необхідно правильно розуміти і суть критичного мислення, і його доречність, і його, умовно кажучи, технологічні можливості.

Критичне мислення – це мислення, спрямоване на пошук фактів та їх аналіз. Це міркування над їх достовірністю, логічний аналіз і вибудовування фактів для пізнання нового, для знаходження виходу з проблемної ситуації, подолання сумнівів, для формування впевненості, заснованої на аргументованому міркуванні. Критичне мислення означає мислення оціночне, рефлексивне. Це відкрите мислення, що не приймає догм. Воно розвивається шляхом сприймання нової інформації з використанням попереднього досвіду.

Висновок. Отже, ми дійшли висновку, що від викладача вимагається переосмислення організації навчального процесу, оволодіння новими педагогічними технологіями, які засновані на особистісно центрованих, компетентнісних, усвідомлено рефлексивних та конструктивістських підходах до навчання студентів-медиків. Зусилля мають бути спрямовані на професійну підготовку фахівця як інтелектуала з критичним мисленням, що володіє здатністю об'єктивно оцінювати результати своєї праці, так само як і суб'єктів, включених у процес взаємодії та співробітництва.

Література

1. Казаков В. М. Новітні тенденції розвитку європейської медичної освіти / В. М. Казаков, О. М. Талалаєнко, М. Б. Первак // Медична освіта. – 2009. – № 2. – С. 40–44.

2. Скрипко Л. Е. Внедрение инновационных методов обучения: перспективные возможности или непреодолимые проблемы? / Л. Е. Скрипко // Менеджмент качества. — 2012. — № 1. — С. 76–84.

3. Грудзинская Е. Ю. Использование возможностей технологии критического мышления в подготовке управленческих кадров / Е. Ю. Грудзинская // Развитие критическо-

го мышления в высшей школе: технология и подходы : сб. ст. – 2007. – 304 с.

4. Дьюи Дж. Психология и педагогика мышления. (Как мы мыслим) / Дж. Дьюи ; пер. с англ. Н. М. Никольской. – М. : Лабиринт, 1999. – 192 с.

5. Клустер Д. Что такое критическое мышление / Д. Клустер // Критическое мышление и новые виды грамотности. – М. : ЦГЛ, 2005. – С. 5–13.

Отримано 23.04.14